

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 52
Sayfa/Page: 11-32
ISSN: 1302-6879

Ulusal Basında Siirt İli: Cumhuriyet Gazetesi Örneği (1930-1960) Siirt Province in the National Press: The Case of Cumhuriyet Newspaper (1930-1960)

• Yasin COŞKUN*

* Doç. Dr. Siirt Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Siirt/Türkiye.
Assoc. Prof., Siirt University, Faculty of Science and Letters, Department of History, Siirt /Turkey.
tarihi@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8151-7874

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:
Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received:
06/11/2020
Kabul Tarihi / Date Accepted:
22/12/2020
Yayın Tarihi / Date Published:
30/06/2021

Atrf: Coşkun, Y. (2021). Ulusal Basında Siirt İli: Cumhuriyet Gazetesi Örneği (1930-1960). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, 11-32

Citation: Coşkun, Y. (2021). Siirt Province in the National Press: The Case of Cumhuriyet Newspaper (1930-1960). *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 52, 11-32

Öz

Bu çalışma 1930'lu yıllardan başlayarak 1960 yılına kadar olan dönemde Siirt'le ilgili konuların ulusal basına yansımalarını incelemektedir. Bu çerçevede çalışma, Cumhuriyet gazetesi örneği üzerinden yürütülmüştür. Yapılan araştırma göstermiştir ki; imar faaliyetlerinden ekonomiye, sağlık konularından eğitim ve güvenlik konularına kadar birçok alanda Siirt'le ilgili haberler Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. İmar alanında özellikle yol ve köprü yapımına ilişkin faaliyetler hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu bağlamda Başur suyu üzerine inşa edilen köprü ile ilgili gelişmelerden gazetede bahsedilmiş ve köprünün yapımı Cumhuriyet dönemi Türk mühendislerinin bir başarısı olarak nitelendirilmiştir. Güvenlikle alakalı olarak Birinci Umumi Müfettişlerinin Siirt'e yapmış olduğu ziyaretler ve bu ziyaretlerde yaşanan gelişmeler gazetede yer almıştır. Yine aynı şekilde Siirt ilinde meydana gelen asayiş olayları ile ilgili gazetede verilen bilgiler çalışmada analiz edilmiştir. Ekonomi ile alakalı olarak ise Siirt ilinde yürütülen petrol arama çalışmaları gazetede gündeme gelmiştir. Bunların yanı sıra Siirt'te halkevinin açılması, salgın hastalıklar, Siirt futbol takımının başarıları ve Siirt'te yaşanan doğa olayları ile ilgili haberler gazetede sunulmuştur. Tüm bu bilgiler çalışmada detaylı şekilde ele alınıp analiz edilmiştir. Bu şekilde bahsi geçen dönemde Siirt ilini ülke gündemine getiren konu başlıklarının genel bir çerçevesi çizilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siirt, Cumhuriyet gazetesi, Başur Köprüsü, Birinci Umumi Müfettişlik.

Abstract

This study examines the reflection of issues related to Siirt to the national press in the period starting from the 1930s until 1960. In this context, the study was conducted on the example of Cumhuriyet newspaper. Research presented that the news about Siirt in many areas from infrastructure works to economy, from health issues to education and security issues took place in Cumhuriyet newspaper. Information was given in the newspaper about activities related to road and bridge construction. In this context, the developments regarding the bridge built on the Başur stream were mentioned in the newspaper. The construction of the bridge was described as a success of Turkish engineers in the Republic period. In terms of security, the visits of the First General Inspectors to Siirt and the developments in these visits were mentioned in the newspaper. Furthermore, the information given in the newspaper about the security incidents in Siirt province was analyzed in the study. Regarding the economy, oil exploration works carried out in the province of Siirt came to the fore in the newspaper. In addition to these, the news about the opening of a People's House in Siirt, epidemics, the success of the Siirt football team and the natural events in Siirt were presented in the newspaper. In the study, all this information was examined in detail. Thus, a general framework was drawn for the issues that brought the province of Siirt to the country's agenda in the mentioned period.

Keywords: Siirt, Cumhuriyet newspaper, Başur Bridge, First General Inspectorates.

Giriş

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle bölümünde yer alan Siirt (Özgen ve Karadoğan, 2009: 61-62), doğudan Van, kuzeyden Bitlis, batıdan Batman, güneyden Mardin ve Şırnak illeri ile çevrilidir. Tarihi eski dönemlere kadar uzanan Siirt (Sağlamtimur, 2007: 73-85), 16. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı idaresi altına girmiştir (Çelik, 2019: 15-16). Kurtuluş Savaşı döneminde Erzurum Kongresi'ne delege gönderen Siirt şehri (Kılıççioğlu, 2013: 12), Milli Mücadelenin yanında yer almıştır (bkz. Obuz, 2017a: 264-276). 28 Şubat 1921'de müstakil bir sancak olan Siirt, Ekim 1923'te müstakil sancakların vilayete dönüştürülmesiyle beraber il statüsü kazanmış (Obuz, 2017b: 20-21) ve kendisine bağlı yerleşim birimlerinin sayısı artmıştır (Alkan, 2017: 59). Hâlihazırda müstakil birer il olan Batman ve Şırnak, 1990 yılına kadar idari açıdan Siirt iline bağlı kalmışlardır (Demir, 2016: 26-27). Dolayısıyla çalışmanın kapsadığı dönem olan 1930-1960 yılları arasında Siirt ili fiziki açıdan geniş bir alana sahip olmuştur. Buna karşı ilin nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. 1927 nüfus sayımı sonuçlarına göre Siirt'in genel nüfusu 102.433 olarak tespit edilmiştir (Babaoğlu ve Çelik, 2018: 542). Şehir merkezinde ikamet eden kişi sayısı ise 14.566'dır (Özgen ve Karadoğan, 2009: 67).

Cumhuriyetin ilanının ardından tüm yurttta kalkınma seferberliği başlamıştır. Ancak yeni kurulan Cumhuriyetin ulaşımdan sağlığa, altyapıdan güvenliğe birçok alanda çözüm bekleyen sorunları vardır. Siirt de bahsi geçen sorunların oldukça etkili olduğu bir şehir olmuştur. Bu çerçevede Siirt'i ulusal basın gündemine taşıyan konular genellikle ilin sorunları veya bu sorunlara getirilen çözümlerin aktarılması şeklinde olmuştur. Nitekim çalışmanın ana araştırma kaynağını oluşturan Cumhuriyet gazetesinde de Siirt ile ilgili haberlerde bu hususlar ön plana çıkmıştır.

Siirt'in tarihsel süreç içinde gelişimi hakkında önemli bilgiler veren birçok akademik araştırma mevcuttur. Yapılan bu çalışma ise Siirt tarihini ulusal basın üzerinden analiz etmektedir. Bu açıdan çalışmanın alana katkı sunacağı düşünülmüştür. Bu çerçevede dönemin en çok tiraja sahip gazeteleri arasında yer alan (Yenituna, 2014: 65) Cumhuriyet gazetesinin taraması yapılmıştır. Cumhuriyet gazetesi yaklaşık bir yüzyıllık geçmişi ile Türkiye'nin en uzun süreli periyodikleri arasında yer almaktadır (Yıldız, 2017: 208). Mustafa Kemal Atatürk'ün kuruluşuna destek verdiği Cumhuriyet gazetesinin ülkenin siyasi, toplumsal ve basın hayatı içerisinde önemli bir yeri olmuştur (Emre-Kaya, 2010: 76). Yerel basının tam olarak etkin olmadığı bir dönemde¹ ülkenin herhangi bir bölgesinde yaşanan gelişmelerin ve şehirlerin yaşadığı sorunların geniş kitlelere duyurulmasında ulusal basın önemli bir rol oynamıştır. Ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan insanlar birbirleri hakkında bilgi edinme imkânı elde etmişlerdir. Ayrıca ulusal basında şehirlerin gereksinim duyduğu hizmetlere yönelik çıkan haber ve yazılar dönemin hükümetlerinin dikkatini çekmekte faydalı olarak görülmüştür. Ulusal basında çıkan haberler vasıtasıyla gerekli ödeneklerin daha hızlı bir şekilde elde edilmesi beklentiler arasında yer almıştır.

Çalışma dört ana başlıktan oluşmuştur. Bu başlıklar Cumhuriyet gazetesinde Siirt ile ilgili çıkan haber ve yazılar temel alınarak belirlenmiştir. Siirt'te ulaşım, ekonomi, sağlık ve sosyal yaşam konuları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Cumhuriyet gazetesinin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi ve TBMM tutanaklarına da başvurulmuştur. Ayrıca literatür taraması yapılarak Siirt hakkında yazılmış tetkik eserlerden azami şekilde faydalanmaya özen gösterilmiştir.

¹ Siirt özelinde bakıldığında 1937 yılında ilk kez düzenli aralıklarla bir yerel gazete yayımlanmıştır. Ancak 1948 yılından sonra Siirt'te basın-yayın faaliyetlerinde artış yaşanmaya başlanmıştır. (Babaoğlu ve Olgun, 2015: 63-64).

1-) Siirt'te İmar Faaliyetleri

Cumhuriyetin ilanının ardından tüm yurttaki olduğu gibi Siirt'te de kalkınmaya yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Ancak Siirt ili altyapıdan ulaşımaya kadar birçok alanda iyi durumda değildir. İlin önemli sorunlarının çözülmesi on yıllarca süren bir dönemi kapsayacaktır. Bu süreçte Siirt'te imara yönelik yapılan yatırımlar zaman zaman ulusal basının gündeminde kendisine yer bulmuştur. 1930'ların ilk yarısında Siirt'le ilgili olarak ulusal basının dikkatini çeken konu başlığı Başur Köprüsü'nün yapımı olmuştur. Bu çerçevede 1930 yılında Siirt-Diyarbakır yolu üzerinde bulunan Başur suyu üzerine yapılması planlanan Başur Köprüsü ile ilgili haber Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Nafia Vekâleti tarafından verilen ilanda 66.414 TL'ye mal olması öngörülen Başur Köprüsü için ihale yapılacağı duyurulmuştur. İhaleye katılmak isteyenlerin teklif mektuplarını Siirt Valiliğine vermeleri gerektiği belirtilmiştir (Cumhuriyet, 23.06.1930: 6). Köprü'nün yapımına nezaret etmek ve Siirt vilayetindeki diğer bayındırlık işlerinde görevlendirmek üzere mühendis alınacağı da Nafia Vekâleti Yollar Umum Müdürlüğü tarafından diğer bir ilanla duyurulmuştur. Köprü inşaatında görev alacak mühendise, şantiyede bulunacağı günler için ayrıca kanuni harcırah verileceği ilanda belirtilmiştir (Cumhuriyet, 14.01.1931: 5).

Siirt-Diyarbakır yolu üzerindeki Başur suyu üzerine yapılacak olan köprü'nün inşası ile ilgili ilanlar ileriki yıllarda gazetede yer almaya devam etmiştir. Bu durum 1930 yılında verilen ilandan istenilen sonucun elde edilemediğini ve köprü'nün tamamlanamadığını göstermektedir. Nitekim 1933 yılında köprü'nün yapımı için tekrar çalışmalar başlamıştır. 53.000 lira keşif bedelli köprü inşası ihalesine başvuracak kişilerin 8 Mart 1933 tarihinde Nafia Vekâletinde yapılacak ihaleye katılmaları gerektiği Cumhuriyet gazetesine verilen ilanda belirtilmiştir. İhaleye katılacak şahıslarda birtakım şartlar aranmıştır. Buna göre en az 40 metre açıklığında betonarme şose ve 30 metre açıklığında betonarme demiryolu köprüsü inşa etmiş kişilerin ihaleye girebilecekleri ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 16.03.1933: 6). Verilen ihale ilanlarının ardından Başur Köprüsü 52.470 liraya ihale edilmiş ve köprü'nün yapımına başlanmıştır. 1933 yılının son aylarında köprü tamamlanma aşamasına gelmiştir (Cumhuriyet, 30.10.1933: 11). Köprü'nün yapımı 5 Nisan 1934 tarihinde tamamlanmıştır (Karacan, 2005: 66.)

Başur Köprüsü'nün inşası (Mühendis Halit, 1935: 65-67) şüphesiz Siirt'in ulaşım sorununun çözümüne katkı sunan bir gelişme olmuştur. Ancak ulaşım sıkıntısını gidermek için atılması gereken birçok adım vardır. Özellikle Siirt'in merkezi ile ilçeleri arasındaki

ulaşım güçlüğü en önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Nitekim bu konu ile alakalı haberler Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. 1934 yılında Siirt'in ilçeleri Eruh ile Şırnak arasında otomobil yolu güzergâhının kurulmasına yönelik karar alındığına dair bir habere gazetede yer verilmiştir. Kısa bir süre içinde yol yapımına yönelik girişimlerin başlayacağı ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 10.08.1934: 3). Ancak yol çalışmaları bir türlü başlatılamamıştır. 1950 yılına gelindiğinde Siirt Merkez'den ilçeleri Eruh ve Şırnak'a uzanan bir karayolu hâlâ yapılamamıştır (Demir, 2016: 79). 1957 yılında ilin yollarının yapımı için Ankara'dan 800.000 lira ödenek talep edilmiştir. Ancak Nafia Vekâleti ödenek olmadığından bu talebi reddetmiştir. Siirt-Eruh-Şırnak yolunun 1958 "geçit yolu programına" alındığı bildirilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 28.03.1957). Buna rağmen yolun yapımı tamamlanamamıştır. 1959 yılında Siirt-Eruh-Şırnak ve Siirt-Pervari yollarının devlet karayolları şebekesine alınması ve bir an önce inşasının tamamlanması bölge milletvekillerince gündeme getirilmiştir. Ancak Bayındırlık Bakanlığınca verilen cevapta Siirt-Eruh-Şırnak yolunun hâlihazırda devlet yolları ağına alınmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMD), 15.07.1959: 857).

Uzun yıllar Şırnak yolu tamamlanamamış 1970'lerde bile bu konu Millet Meclisi'nde gündeme getirilmeye devam etmiştir (Coşkun, 2018: 8-9). 1940 yılında Siirt'in Kurtalan ilçesinden Cumhuriyet gazetesine gönderilen bir şikâyet yazısı ildeki ulaşım sorununu gözler önüne seren başka bir örnek olmuştur. Buna göre kış ayında Diyarbakır-Siirt yolu yükselen nehirler nedeniyle kapanmıştır. Zaten geç gelen postanın ulaşması bu sorun nedeniyle haftaları bulmuştur (Obuz, 2017b: 199). Karayollarının yanı sıra demiryollarının yapımı meselesi de Siirt'te önemli bir konu olmuştur. Hükümetin Siirt dahil doğudaki illere demiryolu hattı inşa etmeye karar verdiğine dair bir haber 1936 yılında Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır (Cumhuriyet, 27.02.1936: 3). Siirt halkı demiryolu hattının Siirt merkezinden geçmesi için Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'den talepte bulunmuştur. Ancak Nafia Vekâleti fiziki koşulların uygun olmadığını ileri sürerek bu talebin gerçekleşmeyeceğini bildirmiştir (BCA, 12.01.1939). Demiryolu 1944'te Siirt'e ulaşmıştır (Obuz, 2017b: 191). Kurtalan ilçesine istasyon kurulmuştur. Demiryolunun Siirt merkezine kadar ulaştırılması ise bir türlü hayata geçirilemeyen bir konu olarak kalmıştır (Alkan, 2018: 162).

Siirt'te resmi hizmet veren binaların onarımı ile ilgili haberler de Cumhuriyet gazetesinde kendisine yer bulmuştur. 25.151 lira bedel

biçilen Siirt Hükümet Konağı'nın onarımı için açık eksiltme ile ihaleye çıkılacağı Siirt Defterdarlığınca duyurulmuştur (Cumhuriyet, 21.06.1960: 6). 1959 yılında Siirt Belediyesine bir mühendis kadrosu tahsis edileceğini bildiren kararname yayımlanmıştır (BCA, 17.07.1959) Bu kararnamenin ardından Siirt Belediyesinin 1750 lira aylık ücretle inşaat mühendisi kadrosuna eleman alacağına dair bir haber 1960 yılında gazetede çıkmıştır. İlgililerin Siirt Belediyesine başvurmaları istenmiştir (Cumhuriyet, 07.07.1960: 5). Bu durum yetişmiş insan gücünün şehre getirilmesi için ulusal basında yayımlanan ilanların önemli bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Başur Köprüsü yapımı aşamasında da gerekli hizmetlerin sağlanabilmesi için ulusal basın etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. Siirt'in önemli sıkıntılarından olan susuzluğun çözümü için de bu yöneme başvurulmuştur.

Uzun yıllar boyunca Siirt şehir merkezine su getirmek için çaba sarf edilmiştir. 1934 yılında Umumi Müfettiş Hilmi Bey (Ergenli) Siirt'in su sorununun çözümüne yönelik Botan'dan su getirmek amaçlı tetkikler gerçekleştirmiştir (Cumhuriyet, 12.05.1934: 3). Siirt'in su sorununun çözümü için projeler hazırlanmıştır. 1939 yılında Botan'dan şehre su getirmek için açılan ihaleye talip çıkmamıştır (BCA, 27.06.1939). Siirt Belediyesi 1940 yılında yeniden harekete geçmiş ve Cumhuriyet gazetesine yeni bir ihale ilanı vermiştir. Buna göre Siirt'e içme suyu getirecek tesisatta yalnızca çelik boru kullanılması durumunda ihale keşif bedeli 61.014 lira olarak belirlenmiştir. Kısmen çelik kısmen de font boru kullanılması durumunda bedel 67.133 lira olarak hesaplanmıştır. İlgilenenlerin tekliflerini vermeleri istenmiştir (Cumhuriyet, 19.04.1940: 8). Siirt belediyesi tarafından ulusal basında yayımlanan ilanlara rağmen Siirt'in su sorununun çözümü yıllarca süren bir mesele haline gelmiştir. 1947 yılında Siirt'i ziyaret eden Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İncedayı'ya da şehrin yaşadığı su sorunu hakkında bilgi verilmiş ve çözüm bulunması talep edilmiştir (Siirt, 02.08.1947: 1). Ancak Demokrat Parti döneminde 1950'li yılların ikinci yarısında şehrin su sorununa bir çözüm bulunabilmiştir (Obuz, 2017b: 182). Dönemin valisi Tevfik Akyüz'ün temel atma töreninde hazır bulunduğu Botan Hidroelektrik Santrali'nin tamamlanmasının ardından 1 Haziran 1957 tarihi itibarıyla Siirt'e su verilmeye başlanmıştır. Ancak köylerde su sorunu yaşanmaya devam etmiştir (Yılmaz-Çıldam, 2019: 1449., Siirt Postası, 28.05.1955: 1).

2) Siirt'te Ekonomik Faaliyetler

Siirt'teki ulaşım ve altyapı ile ilgili konuların yanı sıra şehrin ekonomisi ile alakalı haberler de Cumhuriyet gazetesinde kendisine yer

bulmuştur. Bu çerçevede 1930 yılında Doğu Karadeniz, Doğu ve Orta Anadolu bölgelerinde faaliyette bulunan petrol arama heyetinin Siirt'e geldiği Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir haberde duyurulmuştur. Petrol uzmanlarından Cevat Eyüp ve Kenan Lokman Beylerin bulunduğu bu heyet bir yıla yakın ülke topraklarında petrol olabilecek noktaları gezmişlerdir. Bu çerçevede Siirt-Mardin bölgesine de gelerek araştırma yapmışlardır (Cumhuriyet, 11.09.1930: 3).

Petrol arama çalışmaları Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Garzan sahasında 62 sondaj yapılmıştır. Germik'te de sondaj çalışmalarına başlanmıştır. 1940 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından Raman Dağında petrol bulunmuştur (Demir, 2016: 71). Raman'da, 56 milyon liraya kurulan rafineri tesisinde yaklaşık 300 bin ton petrol tasfiye kapasitesine ulaşılmıştır. Ayrıca 1957 yılında dört yabancı firma tarafından yılda bir buçuk milyon teneke ve 300 varil üretim kapasitesinde iki fabrikanın kurulmasına yönelik alınan karara da Cumhuriyet gazetesinde yer verilmiştir (Cumhuriyet, 13.12.1957: 3). Aynı yıl Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Genel Müdürü Şahap Birgi Batman'ı ziyaret etmiştir (Siirt Ekspres, 27.09.1957: 1). Ancak Batman'da bulunan petrolün Siirt'e ekonomik getirisi beklenenin altında kalmıştır. Petrolün işleneceği tesislerin Siirt'te yapılması istenirken bu tesisler Batman'da inşa edilmiştir (Demir, 2016: 76). Siirt'in ilçesi olan Batman hızla büyümüş ve 1990 yılında Siirt'ten ayrılarak ayrı bir il olmuştur.

Siirt'le ilgili Cumhuriyet gazetesinde gündeme gelen konulardan birisi de bölgede yol sorunu ile bağlantılı olarak ortaya çıkan nakliye masrafları olmuştur. Van ve Siirt bölgesinde bayındırlık işleri müteahhidi olan ve aynı zamanda tüccarlık yapan Nuri Bey, 1930 yılında Cumhuriyet gazetesine yapmış olduğu açıklamada bu sorunu dile getirmiştir. Doğu'nun tek sorununun yol ihtiyacı ve malların nakli için gerekli vesayet olduğunu ileri sürmüştür. Nuri Bey bölgenin zirai yönden geniş imkânlarla sahip olduğunu ancak halkın malını pazarlayamadığından dolayı üretime gayret etmediğini dile getirmiştir. Siirt'ten hububat, yağ gibi ürünlerin sevkine imkân olmadığını söylemiştir. Yol sıkıntısından dolayı fiyatların katlandığını söylemiştir. Mersin'den 34 liraya alınan bir ton çimentonun Siirt bölgesine nakil maliyetinin 300 liraya çıktığını ifade etmiştir. Nuri Bey, Anadolu'yu gezdiğini ve bu toprakların çok bereketli olduğunu vurgulamıştır. Yol ve vesayet sıkıntısının çözülmesiyle ülke ekonomisinin canlanacağını belirtmiştir (Cumhuriyet, 26.09.1930: 2). Nitekim Siirt yerel basınında yapılan değerlendirmelerde de ilin esaslı bir yol şebekesine sahip olmasının şehrin iktisadi ve ticari yönden gelişmesinde önemli rol

oynayacağına işaret edilmiştir (Siirt Postası, 28.05.1955: 1., 01.06.1955: 1).

İktisadi hayat ile ilgili olarak Siirt’i ulusal basının gündemine taşıyan diğer bir konu şehirde üretilen battaniye olmuştur. Siirt, eski çağlardan beri dokumacılık alanında önemli bir merkez olmuştur (Seçkin, 2005: 250). Nitekim Cumhuriyet gazetesinde 1939 yılında çıkan bir yazıda Siirt battaniyesi “milli sanayi” ürünü olarak lanse edilmiştir (Obuz, 2017b: 117). 1959 yılında yapılan başka bir haberde ise dış piyasadan Ticaret Odası’na Türkiye’den mal almak için teklifler yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda İngiltere’den Siirt battaniyesine talep olduğu bildirilmiştir (Cumhuriyet, 31.01.1959: 2).

3-) Siirt’te Sağlık Sorunu

Siirt’in önemli sorunlarından birisi de sağlık alanında olmuştur. Önleyici ve koruyucu tedbirlerin yetersizliği ilde salgın hastalıkların görülmesine sebebiyet vermiştir. Osmanlı döneminde Siirt’e komşu Diyarbakır ve Mardin’de müstakil hastane bulunurken (Koylu ve Altay, 2008: 1064) Siirt’te sağlık hizmeti belediyelerdeki doktorlar vasıtasıyla sağlanmış ve Siirt sancağına ilk doktor kadrosu tahsisi 1873 yılında olmuştur (Çelik, 2020: 30). Cumhuriyet dönemiyle birlikte 1929 yılında Siirt Devlet Hastanesi (Memleket Hastanesi) hizmete girmiştir (Demir, 2016: 100). Fiziki açıdan kısıtlı imkânlarla sahip olan hastanenin koşullarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çerçevede 1933 yılında Siirt il merkezindeki Memleket Hastanesi için yeni bir proje çizilerek Cumhuriyet gazetesine ihale ilanı verilmiştir. Buna göre 51.661 liraya mal olması öngörülen proje için kapalı zarf usulü ile tekliflerin alınacağı duyurulmuştur. Başvurmak isteyen şahısların daha önce benzer projelerde görev aldıklarını ve fenni ehliyetnameye sahip olduklarını Vilayet Başmühendisliğine göstererek onay almaları gerektiği belirtilmiştir (Cumhuriyet, 01.04.1933: 7). Memleket Hastanesi’nin yataklı bölümü 1933’te hizmete girmiştir. Ancak çok kısıtlı sayıda hastaya yataklı tedavi uygulanabilmiştir (Demir, 2016: 100).

Siirt Memleket Hastanesi’nin ihtiyaç duyduğu aletler ve tıbbi malzemelerin alımı için Siirt Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğü tarafından gönderilen liste de Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Alınacak malzemelerin tam listesini görmek ve teklif vermek isteyenlerin İstanbul Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğüne başvurmaları belirtilmiştir (Cumhuriyet, 08.03.1933: 7). 1937 yılında Siirt Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğü ulusal basına verdiği ilanda ise Siirt için eczacı arandığını bildirmiştir. 20 bin nüfuslu Siirt şehir merkezinde tek bir eczane vardır ve ikinci bir eczanenin açılması

planlanmıştır. Buna göre 5 yıllık mezun bir eczacıya içinde 1600 liralık sıhhi malzeme bulunan belediyeye ait kapalı vaziyette olan bir eczane ve 1500 lira nakit para verilecektir. Tüm bunlar beş sene vadeli olacak ve eczacı kefil gösterecektir. İlgilenen eczacı adaylarının Siirt Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğüne başvuru yapmaları gerektiği belirtilmiştir (Cumhuriyet, 22.06.1937: 7).

Memleket Hastanesi'nin hizmet koşullarını iyileştirme çalışmaları ileriki yıllarda da devam etmiştir. Bu çerçevede 1955 yılında kapsamlı bir onarım yapılmıştır. 650.000 lira harcanarak (TBMMTD, 20.06.1958: 542) fiziki imkânları daha iyi bir duruma getirilmiş ve yatak sayısı 75'e çıkarılmıştır (Demir, 2016: 101). Ancak hastanenin uzman doktor açığının kapanması konusunda sıkıntılar olmuştur. Siirt'teki uzman doktor sayısındaki yetersizlik genel olarak bölgede bulunan askeri doktorların hizmet vermesiyle bir nebze de olsa aşılmaya çalışılmıştır (TBMMTD, 20.06.1958: 541). Siirt'in karşı karşıya kaldığı önemli bir sağlık sorunu olan kızamık hastalığı ile ilgili haberler de Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Buna göre 1960 yılının son ayında Siirt şehrinde kızamık salgını baş göstermiştir. Günde ortalama beş çocuğun öldüğü bu şehirde yüzlerce çocuk da yüksek ateş içinde kalmıştır. İlgililerin zamanında tedbir almamalarından dolayı hastalık şehirde her yere yayılmıştır. Doktor olmadığından halk çözüm için iptidai yöntemlere başvurmak zorunda kalmıştır (Cumhuriyet, 18.12.1960: 3). Siirt'te yaygın olan göz ve deri hastalıklarının sebebi hamamlarda kullanılan ortak havuzlar olarak görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir yazıda hamamlarda "teletin" adı verilen ortak havuzların kullanımını eleştirilmiştir. Belediyenin bu konuda herhangi bir adım atmadığına vurgu yapılmıştır (Obuz, 2017b: 187).

4-) Siirt'te Güvenlik Sorunları

Ülkenin birçok noktasında olduğu gibi Siirt'te de asayişin sağlanması konusu Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri tarafından üzerinde dikkatle durulan bir mesele olmuştur. 1930'lu yılların başında gasp, soygun ve kaçakçılık olayları ilde yaşanan önemli güvenlik sorunlarının başında gelmiştir. Bu durum devletin hazırladığı asayiş raporlarında da belirtilmiştir (BCA, 12.06.1930).

Cumhuriyet gazetesinde verilen haberde 1932 yılının Ekim ayında İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın doğu illerine bir geziye çıkacağı ve bölgenin durumunu yakından tetkik edeceği duyurulmuştur. Bakan'a bu ziyaretinde bölge milletvekillerinin refakat edeceği belirtilmiştir. Bu

çerçevede Siirt Milletvekili Mahmut Bey'in² İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın gezisine katılacağı ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 27.10.1931: 2). Şükrü Kaya'nın gerçekleştirdiği doğu ziyareti sonrası üzerinde durulan en önemli konu kaçakçılık meselesi olmuştur. Bu nedenle Siirt, Urfa ve Mardin'de kaçakçılık hakkında tetkikat yapılacağı bildirilmiştir. Kaçakçılığın önlenmesi için İstiklal Mahkemeleri'nin kurulması tartışılmaya başlanmıştır (Cumhuriyet, 25.11.1931: 1-3). Özellikle sigara kâğıdı, kahve ve ipekli kumaşlar kaçakçılığı yapılan ürünler arasında yer almıştır (Obuz, 2017b: 38-39).

Kaçakçılığın yanı sıra Siirt'te önemli bir güvenlik sorunu teşkil eden eşkıyalık faaliyetlerine yönelik de tedbirler alınmıştır. Osmanlı döneminde isyan eden ancak daha sonra affedilen Cemil Çeto (bkz. Olgun, 2017: 33-56), Şeyh Said olayından sonra devlete isyanla suçlanmış ve 1926 yılında idam edilmiştir. 1936 yılında çıkan çatışmada Cemil Çeto'nun oğullarından İzzet ve Felemez öldürülmüş diğer oğlu ise takibe alınmıştır (Obuz, 2017b: 34). Aynı şekilde Siirt dağlarında eşkıyalık yaptığı belirtilen Beşirili Osman Gevro isimli şahıs ve çetesini yakalamaya yönelik güvenlik güçlerinin yapmış olduğu operasyonlar Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Üçü jandarma olmak üzere dokuz kişinin katili olarak aranan Osman Gevro, Suriye'ye kaçarken Gercüş ilçesinde pusuya düşürülmüştür. Çetesinden 6 kişi yakalanmasına rağmen kendisi Suriye'ye kaçmıştır. Bu şahıs ve çetesinin Siirt ilinde dört yıldan beri eşkıyalık faaliyetlerinde bulunan en azılı kişiler olduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet, 30.07.1959: 5). Cumhuriyet gazetesinde yer alan haberde yaklaşık bir yıl sonra Osman Gevro adındaki bu eşkıyanın jandarma tarafından yeniden pusuya düşürüldüğü ifade edilmiştir. Çıkan çatışmada bir asker şehit olmuş ve eşkıya reisi kaçmıştır. Ancak, Irak'tan gelerek yeniden Siirt köylerinde eşkıyalık faaliyetlerinde bulunan çete üyeleri sonunda jandarma tarafından yakalanmışlardır (Cumhuriyet, 09.08.1960: 5).

Siirt'te meydana gelen diğer asayiş sorunları da Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Bu çerçevede Batman ilçesinin en işlek çarşısını korumakla görevli bir bekçinin organize ettiği hırsızlık çetesinin gerçekleştirmiş olduğu soyguna dair bir haber verilmiştir. Suçluların birçoğu yakalanarak tutuklanmıştır (Cumhuriyet, 12.02.1959: 1). Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir başka haberde ise kaçakçılığa karşı mücadele eden memurlara yönelik gerçekleştirilen saldırıdan bahsedilmiştir. Buna göre Siirt'te bir köyde evleri arayıp

² Siirt Mebusu Mahmut Bey hakkında müstakil bir çalışma için bkz. Babaoğlu, R. ve Olgun, S. (2020). *Siirt Mebusu Mahmut Bey (Soydan)*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

yakaladıkları kaçak mallara 490 liralık ceza kesen dört kişilik Tekel takip memurlarının köyden şehre dönerken eli silahlı 5 kişi tarafından yolları kesilmiştir. Memurlardan birisi vurularak öldürülmüş ve üzerinde bulunan 490 lira ve kıymetli eşyaları alınmıştır. Daha sonra yapılan tahkikat neticesinde kardeş oldukları belirlenen soyguncular yakalanmıştır (Cumhuriyet, 05.08.1959: 1, 5). Siirt'te kan davası nedeniyle yaşanan anlaşmazlık da Cumhuriyet gazetesinde gündeme gelmiştir. 1960 yılında kan davası sonucu çıkan çatışmada bir kişi öldürülmüştür (Cumhuriyet, 10.04.1960: 3).

5-) Siirt İlini Ulusal Basın Gündemine Taşıyan Diğer Konular

Siirt ilini ulusal basının gündemine taşıyan konu başlıkları sağlık, güvenlik, ekonomi gibi alanlarla sınırlı kalmamıştır. İlde yaşanan siyasal ve sosyal gelişmelerin de ulusal basında yansımaları olmuştur. Bu çerçevede Umumi Müfettiş İbrahim Tali (Öngören) Bey'in 30 Ağustos 1930 tarihinde Siirt'i ziyaret ettiği Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. İbrahim Tali Bey mahiyeti ile beraber öğleden sonra saat 3'te Bitlis üzerinden Siirt'e gelmiştir. Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında olduğu gibi (bkz. Demir, 2015: 38-48) 30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle Siirt şehri baştanbaşa süslenmiştir (Cumhuriyet, 01.09.1930: 3). Gazi Mustafa Kemal'in heykelleri ve tümen binası elektrik ampulleri ile donatılmıştır. Şehirde asker tarafından bir fener alayı düzenlenmiştir. Halk da bu alaya katılmış ve "yaşasın Cumhuriyet ve Gazi Paşa" nidalarıyla şehir içinde dolaşmışlardır. Cumhuriyet gazetesinde belirtildiği üzere Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey, Siirt'te karşılaştığı bu manzaradan gayet memnun olmuş ve günün şerefine 16 kişilik bir yemek ziyafeti vermiştir. Ziyafete Vali Kadir Bey ve Tümen Komutanı Lütfi Paşa'nın yanı sıra diğer mülki ve askeri erkân da iştirak etmiştir (Cumhuriyet, 02.09.1930: 3). Siirt'te bir gece kalan Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey ertesi gün Diyarbakır'a gitmek üzere yola çıkmıştır (Cumhuriyet, 01.09.1930: 3).

Siirt dahil bölgedeki diğer yedi ili içine alan Birinci Umumi Müfettişliğin başına İbrahim Tali Bey'in ardından 1933 yılında Dahiliye Vekaleti Müsteşarı Ahmet Hilmi Bey (Ergenli) atanmıştır (Aslan, 2017: 97-98). Cumhuriyet gazetesinde Mayıs 1934 tarihinde yayımlanan bir yazıda Umumi Müfettiş Hilmi Bey'in bölgedeki illerin durumunu yakından görerek ihtiyaçlarını yerinde tespit etmek için tetkik amaçlı geziye çıktığı bildirilmiştir. Hilmi Bey ziyaretlerinde Siirt'te yapımı süren imar faaliyetlerini incelemiştir. Halkevini ve hayır

cemiyetlerini gezmiştir. Özellikle halkla yakından temas ederek ihtiyaçlarını dinlemiştir (Cumhuriyet, 12.05.1934: 3).

Siirt'teki seçim sonuçlarına da Cumhuriyet gazetesinde yer verilmiştir. 1930'da yapılan yerel seçim ile ilgili bir haber gazetede yer almıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkasının da katıldığı bu yerel seçimde Siirt ilinde Cumhuriyet Halk Fırkasının kazandığı duyurulmuştur (Cumhuriyet, 20.10.1930: 3). Mayıs 1954 tarihinde yapılan genel seçimleri Siirt'te Demokrat Parti kazanmıştır (Siirt, 04.05.1954: 1). 25 Kasım 1956'da gerçekleşen belediye seçimlerinde de DP adayı seçilmiştir (Siirt, 29.11.1956: 1). Ekim 1957'de yapılan genel seçimler öncesi Siirt'te seçimin sonucu ile ilgili tahminlere Cumhuriyet gazetesinde değinilmiştir. Necdet Gürkaş tarafından yapılan haberde Siirt'te seçimi CHP'nin kazanacağı iddia edilmiştir. Gürkaş kendisinin Siirt il merkezinde yapmış olduğu ankete göre CHP'nin yüzde altmış, DP'nin yüzde on dokuz oy alacağını iddia etmiştir. Siirt'te halk seçim heyecanı yaşamaktadır. Gürkaş'a göre Siirt'te köylüler "bu defa milletin gözü açıldı, seçmen kolaylıkla aldatılamayacak" demektedir. Ayrıca Gürkaş'ın değerlendirmesine göre Siirt'te parti mücadelesinden ziyade aday gösterilen şahısların mücadelesi vardır (Gürkaş, 1957: 4). CHP seçimlerden önce Siirt'in ilçelerinde mitingler yaparak halkın nabzını yoklamıştır (Siirt Ekspres, 28.09.1957: 1). Ayrıca Siirt'in Tillo bucağında CHP ocağı açılmış ve çoğu eski DP'li olmak üzere 230 üyenin kaydı yapılmıştır (Siirt Ekspres, 03.10.1957: 2). Tüm bu gelişmelere rağmen 1957 seçim sonuçları Gürkaş'ın öngördüğü gibi olmamıştır. CHP, 1954 seçimlerine göre oylarını hatırı sayılır bir şekilde artırsa da DP yüzde kırk dokuz buçukluk oy oranıyla Siirt'te birinci parti olmuştur. CHP yüzde kırk üç buçukluk oy oranıyla ikinci sırayı almıştır (Özduğun, 2016: 295).

Özellikle 1957 seçiminden sonra iyice artan DP-CHP gerginliğinin etkisi Siirt'te de görülmüştür. 1958 yılında İsmet İnönü'nün Siirt CHP İl Kongresi Başkanlığına gönderdiği mesaj Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır. Bu mesajında İnönü, iktidar "partizanlarının" CHP'nin Siirt'te gördüğü teveccühü baltalamak için çalıştıklarını ileri sürmüştü ve Siirt halkının sağduyusuna güvendiği mesajını iletmıştır (Cumhuriyet, 18.11.1958: 5). 1958 yılının son ayında Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir haberde ise Siirt'teki bir yerel gazete (Siirt Ekspres) çalışanının aleyhine iktidar partisi tarafından açılan davadan beraat ettiği belirtilmiştir. Bu haber üzerine DP Siirt İli İdare Kurulu Başkanı Hüsnü Oran, Cumhuriyet gazetesini yazı işleri müdürlüğüne bir yazı göndererek gazetede çıkan haberin doğru olmadığını söylemiştir. Buna göre Siirt'te DP tarafından Siirt Ekspres gazetesi yazarı aleyhine herhangi bir dava açılmadığı

belirtilmiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet gazetesi tavzih yayımlamak zorunda kalmıştır (Cumhuriyet, 18.01.1959: 5). Görüldüğü üzere Cumhuriyet gazetesi özellikle 1950'lilerin sonuna doğru ülke çapında gerginleşen iktidar-muhalefet ilişkileri çerçevesinde Siirt'te yaşanan siyasi gelişmeleri zaman zaman gündemine taşımıştır.

Siirt'te Halkevi'nin açılması ile ilgili haberlere de Cumhuriyet gazetesinde yer verilmiştir. İlk Halkevlerinin açılmasının yıl dönümü olan 19 Şubat'a (1932) atfen 1934 yılının Şubat ayı içinde Siirt'in de dahil olduğu birçok il ve ilçede Halkevlerinin açılacağına dair bir haber Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Yeni açılacak bu Halkevleri ve önceden açılanlar için 23 Şubat tarihinde kutlamaların yapılacağı bildirilmiştir (Cumhuriyet, 13.02.1934: 3). Nitekim Başbakan İsmet İnönü, 23 Şubat 1934 tarihinde yapmış olduğu konuşmada kurulan yeni Halkevleri arasında Siirt ilini de saymıştır. Yeni kurulan Halkevlerinin vatana yüksek hizmetler yapması temennisinde bulunmuştur (Cumhuriyet, 24.02.1934: 1). 24 Şubat 1934 günü faaliyetlerine başlayan Siirt Halkevi'nin açılış törenine Vali ve kalabalık bir halk kitlesi katılmıştır (Olgun, 2013: 290). 1955 yılında Siirt ilindeki halkevinin çalışmaları ile ilgili gönderilen raporda “yurttaşların kültürünü yükseltmek için her türlü fırsatlardan faydalanarak gelecek için umutlu sonuçlar elde edildiği” belirtilmiştir. Özellikle Siirt'te gençlere yönelik aktivitelere önem verilerek “kahve köşelerinde zamanlarını boşa geçirmeleri” önlenmeye çalışılmıştır (BCA, 13.01.1936).

Siirt'le alakalı spor etkinlikleri de Siirt'i ulusal basının gündemine taşıyan konular arasında yer almıştır. Bu çerçevede 1931 yılında Cumhuriyet gazetesinde çıkan haberde Umumi Müfettişlik kupası dahilinde Diyarbakır'daki maçlarda Urfa ve Siirt takımlarının final oynadıkları belirtilmiştir. Yapılan maç sonucu Urfa, Siirt takımını 5-1 yenerek Umumi Müfettişlik kupasını kazanmıştır. Atletizm branşında da yarışmalar olmuş ve kazananlara madalyalarını Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey vermiştir (Cumhuriyet, 31.10.1931: 6). 17 Mart 1960 tarihinde bölge lig maçları sona ermiş ve Siirt Gençlik takımı şampiyonluğu kazanmıştır (Cumhuriyet, 18.03.1960: 6).

Siirt'te yaşanan doğa olayları ve kazalar da ulusal basında kendisine yer bulmuştur. 1934 yılı Mayıs ayının ilk günlerinden itibaren Siirt'te yağmurların başladığına dair haberler Cumhuriyet gazetesinde verilmiştir (Cumhuriyet, 06.05.1934: 1). Siirt'te yağmurların başlaması sevinçle karşılanmıştır. Ancak yağmur Siirt ve civarında şiddetini artırarak devam etmiş ve “fındık büyüklüğünde” dolu şeklini almıştır. Siirt ortaokulunu su basmış ve okul bir günlüğüne tatil edilmiştir (Cumhuriyet, 25.05.1934: 3). 1958 yılının Nisan ayında ise Siirt'te

yağan şiddetli dolu mahsulün bir kısmına zarar vermiştir. Şirvan ilçesinin yakınından geçen Botan suyunda taşkın meydana gelmiş ve sudan geçmek isteyen bir kadın boğularak hayatını kaybetmiştir (Cumhuriyet, 27.04.1958: 1). 13 Kasım 1934 tarihinde Siirt'te meydana gelen deprem de Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Verilen bilgide doğu-batı istikametinde gerçekleştiği belirtilen depremin herhangi bir zarara neden olmadığı ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 14.11.1934: 5). Siirt'te yaşanan kazalarla ilgili olarak Garzan'a gitmekte olan bir kamyonun devrildiği ve 1 kişi hayatını kaybettiğine dair bilgi Cumhuriyet gazetesinde verilmiştir (Cumhuriyet, 07.11.1934: 4). 1956 yılında Siirt-Şirvan yolunda meydana gelen trafik kazası da ulusal basında yer almıştır. Görev nedeniyle Siirt'ten Şirvan ilçesine gitmekte olan askeri cip devrilmiş ve 1 yüzbaşının şehit olduğu, üç yüzbaşınınsa yaralandığı elim bir kaza meydana gelmiştir. Yaralı askerler devlet hastanesine kaldırılmışlardır (Cumhuriyet, 04.08.1956: 1, 3).

1959 yılında Siirt ili farklı bir haberle ulusal basın gündeminde yer almıştır. Bu haber yeni doğmuş bir bebeğin cami kapısına bırakılmasıdır. Cumhuriyet gazetesinde yer alan yazıya göre Ulus Mahallesi Peygamber Camii müezzini sabah ezanını okumak için camiye geldiği zaman cami kapısına bırakılmış bir bebek görmüştür. Yağmur altında kalan bebek hayatını kaybetmiştir (Cumhuriyet, 06.04.1959: 3). 1932 yılında ise Cumhuriyet gazetesinde ülkenin en yaşlı kişileri ile ilgili haberler yapılmıştır. Yurdun çeşitli yerlerinden hayatta olan yaşlı kişiler hakkında bilgiler gazeteye gönderilmiştir. Bu anlamda Konya Askeri Orta Mektebinde öğretmen olan emekli Binbaşı Mahmut Bey, gazeteye göndermiş olduğu mektupta Siirt ilinde karşılaştığı ve 137 yaşında olduğunu söylediği Fettah Bey hakkında bir yazı göndermiştir. Mahmut Bey'in göndermiş olduğu yazı Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır. Buna göre Binbaşı Mahmut Bey, 1930 yılında Siirt'te görevli olduğu dönemde Şirvan ilçesinde bulunan İrun Kalesi'ndeki eşkıyaları yakalamak üzere yola çıkmıştır. Eşkıyaların kaçması üzerine kendisi ve bir yüzbaşı arkadaşı tümen komutanlığı tarafından İrun Kalesi hakkında bir rapor hazırlamak üzere görevlendirilmiştir. Bu görev esnasında Fettah Bey'le tanışmıştır. Fettah Bey kale hakkında kendisine bilgiler vermiştir. Daha sonra Fettah Bey'in yaşını ve 90 yaşında bir de oğlu olduğunu öğrenen Mahmut Bey çok şaşırmıştır. Daha sonra Konya'da öğretmenlik yapmaya başlayan Mahmut Bey, Siirt'te karşılaştığı bu kişi hakkındaki bilgileri gazeteye yollamıştır. Bu şekilde Siirt ili ülkedeki en yaşlı insanın yaşadığı yer olarak ulusal basında yer almıştır (Cumhuriyet, 10.12.1932: 4).

1936 yılında ise Siirt'teki termal kaplıcalar ile ilgili bir yazıya Cumhuriyet gazetesinde yer verilmiştir. Siirt merkeze yaklaşık 15 km uzaklıkta Botan suyu kenarındaki kaplıcadan bahsedilmiştir. Botan kaplıcası olarak adlandırılan ve sıcaklığı 30 dereceyi geçmeyen bu termal yerleşkeye Siirt ve havalisindeki halkın çok itibar gösterdiği belirtilmiştir. Bu nedenle Siirt Valiliği bu kaplıcaya bakım yaptırmış ve yeni yıkanma alanları inşa ettirmiştir. Kaplıcanın temizlik ve diğer işlerine bakmak üzere ayrıca bir memur tutulmuştur (Cumhuriyet, 28.11.1936: 5). Botan kaplıcasının yanı sıra Erüh'ta "Hist" adını taşıyan diğer bir kaplıcanın varlığından bahsedilmiştir. Su sıcaklığı 50-60 derece olan bu kaplıca şifa sağlamasıyla şöhret bulmuştur. Özellikle kaplıca buharı romatizma ve cilt hastalıklarının tedavisinde fayda sağlamıştır (Atalay, 1946: 16). Bu kaplıcanın daha kullanışlı hale getirilmesi için çalışmaların başladığına gazetede değinilmiştir (Cumhuriyet, 28.11.1936: 5).

Sonuç

1930-1960 yılları arasında Siirt'te yaşanan önemli gelişmelere Cumhuriyet gazetesinde yer verilmiştir. Ulaşım ve altyapı noktasında hem ilde yaşanan sorunlara hem de sorunların çözümü için yapılan yatırımlara değinilmiştir. Başur Köprüsü'nün açılması büyük bir gelişme olarak aktarılmıştır. Siirt'te yeni yolların yapımına başlanacağına dair haberler verilmiştir. Çalışmada dikkat çeken husus; ilin ihtiyaç duyduğu hizmetlerin temin edilebilmesi için Cumhuriyet gazetesine verilen ilanlara aktif bir şekilde başvurulması olmuştur. Bu çerçevede şehre içme suyu getirmek için verilen ihale ilanlarının yanı sıra inşaat mühendisi ve eczacı gibi ihtiyaç duyulan kalifiye insan gücünü şehre getirmek için de ilanlardan faydalanılmıştır.

Siirt'te sağlık alanında yaşanan sorunların yansımalarını Cumhuriyet gazetesinde çıkan haberlerde görmek mümkündür. Şehirde ortaya çıkan kızamık salgınının neden olduğu ölümler gazetenin gündemine taşınmıştır. Aynı şekilde bölgede doktor eksikliğinin hastalıkları tedavi etme noktasında meydana getirdiği olumsuzluklardan da bahsedilmiştir. İktisadi açıdan Siirt'te yapılan petrol arama çalışmalarına ve kurulan fabrikalara Cumhuriyet gazetesinde çıkan yazılarda değinilmiştir. Siirt'in yerel ürünlerinden battaniye üretimine de ayrı bir parantez açılmıştır.

Bu dönemde Siirt'teki güvenlik sorunları da Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Bu açıdan asayiş ile ilgili çıkan yazılar incelendiğinde kaçakçılık sorununun önemli bir konu başlığı olduğu ortaya çıkmaktadır. İldeki eşkıyalık faaliyetlerine yönelik güvenlik güçlerinin vermiş olduğu mücadeleye de gazetenin haberlerinde yer

verilmiştir. Siirt'teki siyasi atmosfer açısından da Cumhuriyet gazetesi önemli bilgiler sunmuştur. Özellikle 1957 seçimleri ve sonrasında yurt genelinde yükselişe geçen gergin siyasi ortamın Siirt'teki etkileri gazetenin haberlerine yansımıştır. Tüm bu bilgilerin yanı sıra ilde yaşanan doğa olayları ve Siirt'in doğal güzellikleri ile ilgili haberlere de gazetede değinilmiştir. Cumhuriyet gazetesi 1930-1960 döneminde Siirt'te yaşanan olayların ve gelişmelerin izlerinin bulunduğu bir kaynak olmuştur. Bu açıdan Siirt'in tarihsel süreçte gelişimine ışık tutmaktadır.

Kaynakça

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Cumhuriyet Arşivi (BCA)
Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD)

Cumhuriyet Gazetesi:

- “Köprü İnşası Münakası”, *Cumhuriyet*, 23.06.1930, s. 6.
“Şark'ta Teftişler Devam Ediyor”, *Cumhuriyet*, 01.09.1930, s. 3.
“Siirt'te Zafer Bayramı”, *Cumhuriyet*, 02.09.1930, s. 3.
“Petrol Tetkik Heyeti Şark'tan Döndü”, *Cumhuriyet*, 11.09.1930, s. 3.
“Nakliyat Masrafı Pek Pahalıdır”, *Cumhuriyet*, 26.09.1930, s. 2.
“Taşrada İntihabat”, *Cumhuriyet*, 20.10.1930, s. 3.
“Nafia Vekâleti Yollar Umum Müdürlüğünden”, *Cumhuriyet*, 14.01.1931, s. 5.
“Dahiliye Vekili Şark Seyahatine Hafta Sonunda Başlıyor”, *Cumhuriyet*, 27.10.1931, s. 2.
“Diyarbakır'da Maçlar”, *Cumhuriyet*, 31.10.1931, s. 6.
“İstiklal Mahkemeleri”, *Cumhuriyet*, 25.11.1931, s. 1-3.
“Siirt'li Fettah Bey”, *Cumhuriyet*, 10.12.1932, s. 4.
“Siirt Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürlüğünden”, *Cumhuriyet*, 08.03.1933, s. 7.
“Siirt Vilayeti Encümeni Daimisinden”, *Cumhuriyet*, 01.04.1933, s. 7.
“Köprü İnşaatı Münakasası”, *Cumhuriyet*, 16.03.1933, s. 6.
“Cumhuriyetin Yol Siyasetinde Hedef”, *Cumhuriyet*, 30.10.1933, s. 11.
“24 Yeni Halkevi”, *Cumhuriyet*, 13.02.1934, s. 3.
“Memleketin 80 Yerinde Halkevlerinin Kurtuluşu Tesit Edildi”, *Cumhuriyet*, 24.02.1934, s. 1.
“Anadolu'da Feyizli Yağmurlar Başladı”, *Cumhuriyet*, 06.05.1934, s. 1.
“Birinci Müfettişi Umuminin Seyahati”, *Cumhuriyet*, 12.05.1934, s. 3.
“Siirt'te Şiddetli Yağmur ve Dolu”, *Cumhuriyet*, 25.05.1934, s. 3.
“Siirt'te Yeni Bir Yol”, *Cumhuriyet*, 10.08.1934, s. 3.

- “Siirt’te Feci Kaza”, *Cumhuriyet*, 07.11.1934, s. 4.
- “Siirt’te Zelzele”, *Cumhuriyet*, 14.11.1934, s. 5.
- “Şarka Uzanacak Yeni Demiryolları”, *Cumhuriyet*, 27.02.1936, s. 3.
- “Siirdde Vilayet Kaplıcaları”, *Cumhuriyet*, 28.11.1936, s. 5.
- “Eczacı Aranıyor”, *Cumhuriyet*, 22.06.1937, s. 7.
- “Siirt Belediyesinden”, *Cumhuriyet*, 19.04.1940, s. 8.
- “Siirt-Şirvan Yolunda Feci Bir Jip Kazası”, *Cumhuriyet*, 04.08.1956, s. 1, 3.
- “Petrol Arayan Şirketler”, *Cumhuriyet*, 13.12.1957, s. 3.
- “Doğuda Bir Yanda Kış Öte Yanda Yaz”, *Cumhuriyet*, 27.04.1958, s. 1.
- “İnönü’n ün Siirt Kongresine Yolladığı Mesaj”, *Cumhuriyet*, 18.11.1958, s. 5.
- “Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşlerine Müdürlüğüne”, *Cumhuriyet*, 18.01.1959, s. 5.
- “Hırsızlara Reislik Eden Bekçi”, *Cumhuriyet*, 12.02.1959, s. 1.
- “Cami Kapısına Bırakılan İki Günlük Çocuk”, *Cumhuriyet*, 06.04.1959, s. 3.
- “Siirt Dağında Eşkîya Reisi Yine Pusudan Kaçtı”, *Cumhuriyet*, 30.07.1959, s. 5.
- “Siird Dağlarında Soygunculuk”, *Cumhuriyet*, 05.08.1959, s. 1, 5.
- “Siirt Gençlik Şampiyon Oldu”, *Cumhuriyet*, 18.03.1960, s. 6.
- “Bir Köy Halkı Birbirine Girdi, 1 ölü, 2 Yaralı Var ”, *Cumhuriyet*, 10.04.1960, s. 3.
- “Siirt Defterdarlığından ”, *Cumhuriyet*, 21.06.1960, s. 6.
- “İnşaat Mühendisi Alınacak ”, *Cumhuriyet*, 07.07.1960, s. 5.
- “Siirt’te Eşkîyalar Bir Jandarmayı Şehit Ettiler”, *Cumhuriyet*, 09.08.1960, s. 5.
- “Siirt’te Kızamık Salgını ”, *Cumhuriyet*, 18.12.1960, s. 3.

Siirt

Siirt Ekspres

Siirt Postası

Kitap ve Makaleler:

- Alkan, A. (2018). *Bir Kent Coğrafyası Araştırması Siirt Kenti*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Alkan, A. (2017). Siirt İlinin Nüfus Gelişimi, Yapısı ve Dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22 (37), 5382.
- Atalay, Ö. (1946). *Siirt Tarihi*. İstanbul: Çeltut Matbaası.
- Babaoğlu, R. ve Olgun, S. (2015). Siirt Basın Tarihi: Bibliyografik Bir Döküm. *Turkish Studies*, 10 (5), 57-78.

- Babaoğlu, R. ve Olgun, S. (2020). *Siirt Mebusu Mahmut Bey (Soydan)*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Babaoğlu, R. ve Çelik, A. (2018). Cumhuriyet İdaresine Geçiş Sürecinde Siirt'te Demografik Göstergeler. *Tarih Okulu Dergisi*, 11 (XXXIV), 529-563.
- Coşkun, Y. (2018). 1960-1980 Döneminde Meclis Gündeminde Siirt İlinin Sorunları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 1-17.
- Çelik, A. (2019). *Tanzimattan Cumhuriyete Siirt*. Siirt: Emin Ofset Matbaacılık.
- Çelik, A. (2020). Osmanlıdan Cumhuriyete Siirt'te Bulaşıcı Hastalıklar. Mahir Özhan ve Mehmet Dağ (Ed.), *Covid-19 Salgınının Sosyoekonomik Etkileri içinde* (s. 29-40). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demir, Ş. (2015). Tek Parti Döneminde Siirt'te Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (4), 38-48.
- Demir, Ş. (2016). *Cumhuriyet Döneminde Siirt*. İstanbul: Düzey Yayınevi.
- Emre-Kaya, A. E. (2010). Cumhuriyet Gazetesi'nin Kuruluşundan Günümüze Kısa Tarihi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (39), 75-91.
- Gürkaş, N. (1957). Siirt'te Herkes Açıkça Bu Defa "Halk Partisi Kazanacak" Diyor. *Cumhuriyet*, 19.09.1957, 4.
- Kılıççioğlu, C. (2013). *Veleye: Siirt*. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık.
- Koylu Z. ve Altay, S. (2008). Sıhhiye ve Muavenet i İçtimaiye Vekâleti'nin Kuruluşu ve Yapılan Yasal Düzenlemeler (1920-1923). 1. *Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi 10. Ulusal Türk Tıp Tarihi Kongresi Tam Metni içinde* (s. 1061-1081).
- Mühendis H. (1935). "Paşur Köprüsü", *Arkitekt*, (51), 65-67.
- Obuz, Ö. (2017a). Milli Mücadeleye "Şark"tan Bir Destek: Siirt Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 264-276.
- Obuz, Ö. (2017b). *Siirt'in Cumhuriyet Serüveni (1923-1950): Gelenek, Modernite, Milli Kimlik*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Olgun, S. (2017). Beşar ve Cemil Çeto Kardeşlerin Garzan Bölgesindeki Eşkıyalık Faaliyetleri (1888-1920). *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 16 (31), 33-56.
- Olgun, S. (2013). Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951). *History Studies*, 5 (2), 287-301.
- Özduygün, Y. (2016). Çok Partili Dönemde Doğu Anadolu'da Seçimlere Bir Örnek: Siirt Seçimleri ve Demokrat Parti'nin

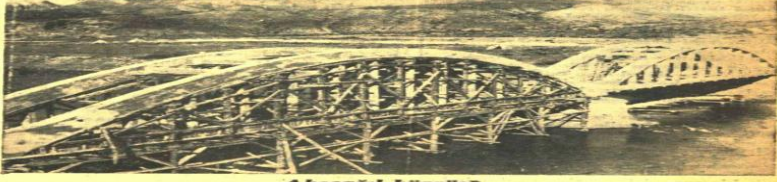
- Kalkınma Faaliyetleri (1950-1960). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), 288-301.
- Özgen, N., Karadoğan, S. (2009). Siirt Şehrinin Kuruluşu ve Gelişimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 61-81.
- Sağlamtimur, H. (2007). Arkeolojik Veriler Işığında Siirt ve Çevresi. *Uluslararası Siirt Sempozyumu Bildirileri*, Tam Metini içinde (s. 73-85).
- Seçkin, B. S. (2005). *Başlangıçtan Günümüze Siirt Tarihi*. İstanbul: Siirtliler Derneği.
- Yenituna, B. (2014). Çağdaş Türk Kadını İmajı Yaratma Sürecinde Cumhuriyet Gazetesinin Rolü (1930-1935). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 62-89.
- Yıldız, Y. (2017). Türk Düşünce Tarihinin Bir Kaynağı Olarak Cumhuriyet Gazetesi (1937-1952). *İnönü University International Journal of Social Sciences*, 6 (2), 207-234.
- Yılmaz Çildam, S. (2019). Toponomi (Yer Adları) Açısından Siirt'te Mahalle Adları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (4), 1443-1458.

Tezler:

- Aslan, B. (2017). *Tek Parti Döneminde Siirt*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Karacan, Ö. (2005). *Atatürk Döneminde Yapılan Karayolları, Barajlar ve Limanlar (1923-1938)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi / Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Ekler:

Mühendislerimizin yeni muvaffakiyetleri
Sivas, Seyhan ve Siirtte
yapılan büyük köprüler
 Bunlardan biri açıklık itibarile Türkiyenin ilkrice köprüsüdür, bir diğeri de inanılmıyacak kadar basit vesaitle inşa olunmuştur

Akçeşme köprüsü

Pazar köprüsü

Cumhuriyet idaresinin yarım bir asrına eriştiği inşaat faaliyetlerinde büyük köprüler daha hızla bitmektedir. Bunlardan Akçeşme köprüsü Sivas vilayeti dahilinde sahile mevzuatı yüksek açıklıkta yapılmış muhtemelen Türkiye'nin en büyük köprüsüdür. Seyhan ve Tuzluca yolunda, Köktürk köprüsü üzerinde bulunmaktadır. Bu köprülerin inşası ile bu mühim yol üzerinde münakalet tesviye edilmiştir.

Köprü her biri 35 metre açıklığında 2 girdirli, taşıyıcı sistemindedir. Mevkiin uzaklığı ve münakaletle malzeme nakliyatındaki mülhim mülkiyet ve alabilmek için inşaatının ayak inşaatı hususunda gösterdiği zorluklara rağmen köprülerin iyi bir surette İkinci Türk milhenedisi ve İkinci İçişleri Bakanlığı muvaffakiyet teklifi yapılmıştır.

İkinci Köprü Seyhan vilayeti dahilinde Adana'dan Karayolları kanasından geçen geçitinde Köktürk köprüsüdür. Köprü, Eğilince suyu üzerinde 70 metre açıklığında tek girdirli olarak yapılmıştır. Bağcıbörde ikalenin alınarak geçmektedir. Bu köprü açıklık itibarile mülkiyetinin i - İkinci İktisatın köprüsüdür. Köprü, Siirt vilayetine bir surette İkinci İktisatın köprüsüdür. İkinci İktisatın köprüsüdür. İkinci İktisatın köprüsüdür.

İkinci Köprü de Betonarme olarak Türk milhenedisi ve mülkiyetinin i - İkinci İktisatın köprüsüdür. Her iki mülkiyetinin inşaat ve fees sahanında Cumhuriyet devrinde inşaatın gelen İktisatın köprüsüdür.

İkinci Köprü de Betonarme olarak Türk milhenedisi ve mülkiyetinin i - İkinci İktisatın köprüsüdür. Her iki mülkiyetinin inşaat ve fees sahanında Cumhuriyet devrinde inşaatın gelen İktisatın köprüsüdür.

Cumhuriyet, 20.04.1934, s. 5.

Siirdde Vilayet kaplıcaları

Botan kaplıcalarında yıkanan halk

Siirt (Husut) — Şehrimizde 15 kilometre uzaklıkta Botan suyu kenarında bir kaplıca vardır. Buradaki sular kökür-kürtür ve çok şiddetlidir. Sıcaklığı 30 dereceyken yıkanan halk kaplıcaya halk çok rağbet göstermektedir. Her hafta Siirt ve havalisinden buraya pek çok halk gelmektedir. Vilayet bu kaplıca yerinde yeni inşaat yaptırmış ve yıkanma yerleri vücut getirmiştir. Kaplıcanın temizlik ve diğer işlerine bakmak üzere de ayrıca bir memur tutulmuştur. Vilayetin Erzurum kazasında Fındık mahiyesinde Hısta adını taşıyan diğer bir kaplıca daha vardır. Su sıcaklığı derecesi 50 - 60 derecedir. Şifa verici tesirlerle şöhrat bulan bu kaplıcanın istifadeyi bir hale getirilmesi için teşebbüslere girişilmiştir.

Cumhuriyet, 28.11.1936, s. 5.

**Siirt'te
kızamık
salgını**

— 0 —
Günde ortalama 5 çocuğun
ölümüne sebebiyet veren
hastalık yayılıyor
— 0 —

Siirt, 17 (Telefonla) — Şehrimiz
de kızamık salgınından ortalama
günde 5 çocuk ölmekte ve yüzler-
cesi de ateşler içinde kıvrılmak-
tadır. İlgililerin zamanında tedbir
almamaları yüzünden hastalık bir
aydanberi etrafı tehdit etmekte-
dir. Doktor olmadığından halk, ip
tidai usullere başvurmak zorunda
kalmıştır.

Cumhuriyet, 18.12.1960, s. 3.

**Siirtte şiddetli yağmur
ve dolu**

Siirt 24 (A.A.) — Dün Siirt ve
civarına şiddetli yağmur ve fındık
cesametinde dolu yağmıştır. Orta
mektebi su bastığından mektep bir
gün için tatil edilmiştir. Bir kam-
yon yolda devrilmiş, şoför muavini
ölmüş, bir yolcu yaralanmıştır.

Cumhuriyet, 25.05.1934, s. 3.

